

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 maja 2022 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu, Wydział II Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący: Sędzia Sądu Okręgowego Ryszard Małecki

Protokolant: p.o. stażysty Daria Kowalczyk

po rozpoznaniu w dniu 17 maja 2022 r. w Poznaniu

na rozprawie

sprawy z powództwa H. Ł.

przeciwko B. T.

o zapłatę

oraz

sprawy z powództwa R. Ł.

przeciwko B. T.

o zapłatę

na skutek apelacji wniesionej przez pozwaną

od wyroku Sądu Rejonowego w Gnieźnie

z dnia 28 kwietnia 2021 r.

sygn. akt I C 1690/18

I. zmienia zaskarżony wyrok w całości w ten sposób, że:

a) w sprawie z powództwa H. Ł.:

1. oddala powództwo,

2. kosztami procesu obciąża powoda, szczegółowe ich rozliczenie pozostawiając referendarzowi sądowemu, przy uwzględnieniu minimalnej stawki wynagrodzenia pełnomocnika pozwanej,

b) w sprawie z powództwa R. Ł.:

1. oddala powództwo,

2. kosztami procesu obciąża powoda, szczegółowe ich rozliczenie pozostawiając referendarzowi sądowemu, przy uwzględnieniu minimalnej stawki wynagrodzenia pełnomocnika pozwanej;

II. kosztami procesu w instancji odwoławczej obciąża powodów i z tego tytułu zasądza od powodów na rzecz pozwanej po 2.838 zł.

Ryszard Małecki

UZASADNIENIE

Pozwem wniesionym do Sądu Rejonowego w Gnieźnie 23 maja 2018 r. H. Ł. domagał się zasądzenia na swoją rzecz od B. T. kwoty 41.500,00 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty oraz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu powód podał, że jego matka J. Ł. zmarła 13 kwietnia 2010 r., zaś postępowanie spadkowe toczące się przed tutejszym Sądem pod sygn. I Ns 9/12 zakończyło się stwierdzeniem nabycia spadku po niej na podstawie ustawy w równych częściach przez niego, pozwaną, R. Ł. i E. Ł. (1). Dalej powód wskazał, że J. Ł. 7 kwietnia 1999 r. dokonała na rzecz pozwanej darowizny wynoszącego 5/8 części udziału w zabudowanej nieruchomości położonej przy ul. (...) (...) w G., zapisanej w księdze wieczystej nr (...). Stwierdził, że przysługuje mu roszczenie o zachówek po zmarłej w wysokości 2/3 tego co dziedziczyłby gdyby nie miała miejsca darowizna, bowiem jest on trwale niezdolny do pracy, oraz że gdyby nie wspomniana darowizna stałby się współwłaścicielem wymienionej wyżej nieruchomości w 5/32 części. Szacunkową wartość nieruchomości powód określił na 400.000,00 zł, zaś należne mu 2/3 z 1/4 masy spadkowej na kwotę 41.500,00 zł. Jednocześnie powód zaznaczył, że złożenie przez niego wniosku o stwierdzenie nabycia spadku przerwało bieg terminu przedawnienia roszczenia o zachówek.

Z tożsamym powództwem przeciwko B. T. wystąpił R. Ł.. Sprawa ta została zarejestrowana pod sygn. akt I C 1691/18 i postanowieniem z 4 czerwca 2019 r. połączona do łącznego rozpoznania i rozstrzygnięcia ze sprawą z powództwa H. Ł..

W odpowiedzi B. T. wniosła o oddalenie w całości zarówno powództwa H. Ł., jak i R. Ł. oraz o zasądzenie na swoją rzecz od powodów kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu pozwana oświadczyła, że w całości uregulowała roszczenia braci H. Ł., R. Ł. i E. Ł. (2) z tytułu zachowku w związku z otrzymaniem przez nią 7 kwietnia 1999 r. darowizny wynoszącego 5/8 części udziału w prawie własności nieruchomości położonej w G. przy ul. (...) (...). Wskazała, że w 1999 r. zapłaciła obu powodom po 5.000,00 zł, która to kwota została wyliczona od wartości przedmiotu darowizny podanej w zawierającym umowę akcie notarialnym. Pozwana zaznaczyła, że nie dysponuje pokwitowaniem zapłaty wspomnianych kwot, ale ich otrzymanie zostało potwierdzone przez R. Ł. w jego zeznaniach złożonych w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku po J. Ł.. Poza tym – zaznaczając, że czyni to wyłącznie z ostrożności procesowej – pozwana podniosła zarzut przedawnienia roszczenia H. Ł., wskazując że nie był on wnioskodawcą w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku (był nim R. Ł.), w związku z czym złożenie wniosku nie wywarło w stosunku do niego skutku w postaci przerwania biegu przedawnienia. Pozwana zakwestionowała również wartość substratu zachowku, podkreślając że nie uwzględnia on nakładów jakie zostały przez nią poczynione od momentu dokonania darowizny. W odniesieniu do R. Ł. pozwana podniosła nadto, że na poczet należnego mu zachowku powinna zostać zaliczona darowizna przekazana mu przez spadkodawczynię w kwocie 3.000 zł o jakiej wspominał on w swoich zeznaniach w sprawie z powództwa H. Ł.. Pozwana zarzuciła też, że żądanie przez R. Ł. zachowku jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego i z tego powodu na podstawie art. 5 k.c. powinno zostać w całości oddalone. Wyjaśniła, że J. Ł. dokonała na jej rzecz darowizny kierując się przekonaniem, że pozostałe jej dzieci zostały już przez nią odpowiednio uposażone, oraz tylko ona zadba o to, by dom przy ul. (...) został wyremontowany, tak by zapewnić matce lepszy komfort mieszkania. W świetle powyższego, jak również mając na uwadze otrzymane przez R. Ł. darowizny, nie został on w ocenie pozwanej w żaden sposób pokrzywdzony otrzymaniem przez nią udziału spadkodawczyni w nieruchomości przy ul. (...) (...) w G..

Wyrokiem z dnia 28 kwietnia 2021 r. Sąd Rejonowy w Gnieźnie w sprawie sygn. akt I C 1690/18 w punkcie 1. zasądził od pozwanej na rzecz H. Ł. kwotę 20.743,50 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 28 maja 2018 r. do dnia zapłaty; w punkcie 2. w pozostałym zakresie powództwo H. Ł. oddalił; w punkcie 3. kosztami procesu z powództwa H. Ł. obciążył strony po połowie szczegółowe ich wyliczenie pozostawiając referendarzowi sądowemu; w punkcie 4. zasądził od pozwanej na rzecz R. Ł. kwotę 20.743,50 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 28 maja 2018 r. do dnia zapłaty; w punkcie 5. w pozostałym zakresie powództwo R. Ł. oddalił; w punkcie 6. kosztami procesu z powództwa R. Ł. obciążył strony po połowie szczegółowe ich wyliczenie pozostawiając referendarzowi sądowemu.

Od powyższego wyroku apelację wniosła pozwana reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika zaskarżając wyrok w części tj. co do pkt. I oraz punkt IV w zakresie w jakim powództwo zostało uwzględnione.

Zaskarżonemu wyrokowi apelująca zarzuciła naruszenie:

1) art. 233 k.p.c. poprzez naruszenie zasady swobodnej oceny dowodów, przy czym ocena materiału dowodowego była dowolna, sprzeczna ze wskazaniami wiedzy i doświadczenia życiowego oraz z zasadami prawidłowego rozumowania, które miało wpływ na wynik sprawy, co skutkowało tym, że Sąd I instancji nie dokonał wszechstronnej oceny dowodów w postaci zeznań pozwanej, umowy darowizny z 7 kwietnia 1999 r. i na ich podstawie wyciągnął błędne i nielogiczne wnioski, co doprowadziło do wadliwego ustalenia, że zapłata powodom przez pozwaną kwoty po 5.000 zł nie spowodowała, że ich roszczenie o zapłatę zachowku przeciwko pozwanej wygasły, w sytuacji gdy wolą stron było uregulowanie zobowiązań pozwanej wobec powodów z tytułu zachowku jeszcze za życia spadkodawczyni J. Ł., pomimo braku w materiale dowodowym sprawy podstaw do odmiennych ustaleń,

w przypadku nieuwzględnienia powyższego zarzutu pozwana zarzuciła naruszenie przepisów prawa materialnego poprzez niewłaściwą subsumpcję stanu faktycznego do przepisów prawa, a mianowicie:

1) art.123§1 pkt. 1 k.c. w zw. z art. 1007 §1 k.c. w zw. z art.1007§2 k.c. poprzez ich błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że złożenie wniosku o stwierdzenie nabycia spadku przez R. Ł. przerywa bieg terminu przedawnienia jego roszczenia o zachówek oraz H. Ł. podczas gdy bieg terminu przedawnienia przerywają tylko takie działania i taka aktywność osoby uprawnionej do zachowku, które mają prowadzić do ustalenia roszczeń z zachowku, a w okolicznościach niniejszej sprawy R. Ł. składając wniosek o stwierdzenie nabycia spadku wywodził swoje uprawnienie do dziedziczenia z testamentu własnoręcznego z dnia 27 października 2009 r. J. Ł. otwartego i ogłoszonego w dniu 18 czerwca 2010 r. sygn. I Ns 582/10, a następnie z testamentu własnoręcznego z dnia 28 października 2009 r. J. Ł. otwartego i ogłoszonego w dniu 18 stycznia 2011 r. sygn. I Ns 976/10, a H. Ł. w ogóle nie podejmował oddzielnych działań, a jedynie popierał testament na mocy którego spadek miał przypaść R. Ł. i H. Ł., a nadto R. Ł. i H. Ł. znany był fakt, że J. Ł. rozporządziła swoim udziałem w wysokości 5/8 części w nieruchomości na rzecz pozwanej, gdyż powodowie wraz ze spadkodawczynią byli stronami umowy darowizny z dnia 7 kwietnia 1999 r.,

2) art. 455 k.c. w zw. z art.991§1 i 2 k.c. poprzez ich błędną wykładnię i przyjęcie, że roszczenie o zachówek nie ma charakteru bezterminowego w sytuacji gdy roszczenie o zachówek jest od początku długiem pieniężnym, a przepisy nie określają terminu w jakim zobowiązany spadkobierca powinien uczynić zadość roszczeniu uprawnionego do zachowku,

3) art. 353¹ k.c. w zw. z art.354 k.c. poprzez jego niezastosowanie i przyjęcie, że umowa łącząca powodów z pozwaną nie osiągnęła celu polegającego na uregulowaniu roszczeń zachowkowych powodów za życia spadkodawczyni przez pozwaną, podczas gdy postanowienia umowy nie sprzeciwiały się zasadom współzycia społecznego, a wszystkie strony umowy były równe,

3) art. 358^{1§3} k.c. w zw. z art. 991§1 i 2 k.c. poprzez nierozważenie interesu obu stron i wbrew zasadom współzycia społecznego i niedokonanie waloryzacji zobowiązania pieniężnego pozwanej,

4) art. 5 k.c. poprzez jego niezastosowanie i nieuzasadnione przyjęcie, że roszczenie powodów o zachówek nie było sprzeczne z zasadami współżycia społecznego.

Mając powyższe na uwadze apelująca wniosła o zmianę wyroku Sądu Rejonowego w Gnieźnie z 28 kwietnia 2021 r. w zaskarżonej części poprzez oddalenie powództwa powoda H. Ł. w zakresie pkt. 2 oraz oddalenie powództwa R. Ł. w zakresie pkt. 4 ewentualnie o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji. Ponadto powódka wniosła o orzeczenie o kosztach postępowania, w tym kosztach zastępstwa procesowego wg norm przepisanych.

W odpowiedzi na apelację powodowie H. Ł. i R. Ł. wniesli o oddalenie apelacji pozwanej w całości oraz o zasądzenie od pozwanej na rzecz każdego z powodów kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego wg norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja okazała się zasadna i skutkowałą zmianą zaskarżonego orzeczenia.

Sąd Okręgowy podziela ustalenia Sądu Rejonowego i uznaje je za własne na podstawie art. 382 kpc.

W pierwszej kolejności rozważania wymaga podniesiony przez pozwaną zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. Sąd w zakresie oceny dowodów związany jest zasadami logicznego rozumowania oraz doświadczenia życiowego. Nadto w celu spełniania wymogów wynikających z dyrektywy swobodnej oceny materiału dowodowego sąd zobowiązany jest dokonać rozstrzygnięcia w oparciu o całokształt przeprowadzonych i dopuszczonych dowodów. Skuteczne podniesienie zarzutu naruszenia przez sąd art. 233 § 1 k.p.c. może mieć zatem miejsce wyłącznie wówczas, gdy brak jest logiki w wiązaniu wniosków z zebranymi dowodami lub gdy wnioskowanie sądu wykracza poza schematy logiki formalnej, albo wbrew zasadom doświadczenia życiowego, nie uwzględnia jednoznacznych praktycznych związków przyczynowo-skutkowych. Powyższe wyklucza naruszenie reguł swobodnej oceny dowodów w przypadku, gdy z określonego materiału dowodowego sąd wyprowadza wnioski logicznie poprawne i zgodne z zasadami doświadczenia życiowego. Z uwagi na powyższe skuteczne podniesienie zarzutu naruszenia zasady swobodnej oceny materiału dowodowego nie może ograniczyć się wyłącznie do wskazania na inny, niż ustalony przez sąd stan faktyczny i wymaga wskazania jakie kryteria oceny naruszono w przypadku konkretnych dowodów, uznając brak ich wiarygodności i mocy dowodowej lub niesłuszne im je przyznając. Tym samym polemika strony z oceną dokonaną przez sąd, która nie jest podparta merytorycznymi argumentami, nie może stanowić podstawy do podważenia dokonanych przez sąd ustaleń.

W przedmiotowej sprawie, powyższy zarzut dotyczył oceny dowodów w postaci zeznań pozwanej i umowy darowizny z 7 kwietnia 1999 r. oraz wadliwego ustalenia, że zapłata powodom przez pozwaną kwoty po 5.000 zł nie spowodowała, że ich roszczenie o zapłatę zachowku przeciwko pozwanej wygasły, w sytuacji gdy wolą stron było uregulowanie zobowiązań pozwanej wobec powodów z tytułu zachowku jeszcze za życia spadkodawczyni J. Ł..

Sąd Okręgowy uznał, że Sąd Rejonowy nie przekroczył zasady swobody w ocenie dowodów. Sąd Rejonowy w sposób prawidłowy przeprowadził postępowanie dowodowe, albowiem przeprowadził dowód z dokumentów oraz zeznań świadków B. C., R. C. i W. T. jak również zeznaniom pozwanej B. T., zeznań powodów H. Ł. i R. Ł. oraz pisemnej opinii biegłego z dziedziny wyceny nieruchomości dra inż. B. H. na okoliczności wskazane w tezie dowodowej, istotne z perspektywy niniejszego postępowania. Zeznaniom pozwanej Sąd Rejonowy dał wiarę w całości. Pozwana przekonująco wyjaśniła, że przekazanie powodom przez pozwaną kwot po 5.000 zł w zamian za zrzeczenie się przez nich przysługujących roszczeń z tytułu zachowku było wyrazem dążenia J. Ł. do uporządkowania swoich spraw spadkowych i zapobieżenia sporom między jej dziećmi. Apelująca nie podjęła próby wykazania, jakie dyrektywy swobodnej oceny dowodów miałyby zostać naruszone przez Sąd Rejonowy. Tym samym ww. zarzuty jako pozbawione merytorycznych podstaw nie mogą prowadzić do podważenia oceny dowodów dokonanej przez Sąd Rejonowy.

Rozważania tego Sądu natomiast zasługują na akceptację w części.

Sąd Najwyższy w orzeczeniu z dnia 26 stycznia 1961 r. (I CR 183/59, OSNC z 1962 r. Nr 1, poz. 34) stwierdził, że dochodzenie praw spadkobiercy ustawowego, jako roszczenie dalej idące niż roszczenie o zachowek, przerywa bieg przedawnienia tego roszczenia. Podkreślił przy tym, że obojętne jest, w jakim postępowaniu odbywa się dochodzenie praw do spadku (o wydanie spadku, o dział spadku, o stwierdzenie praw do spadku, o uznanie testamentu za nieważny), jeśli tylko takie postępowanie zmierza do dochodzenia tych praw przed sądem. Bez znaczenia jest również, czy dochodzenie to wyraża się w wytoczeniu odpowiedniego powództwa lub złożeniu odpowiedniego wniosku, czy też w podniesieniu zarzutu w postępowaniu wszczętym przez przeciwnika spadkobiercy ustawowego. Sąd Najwyższy uznał, że przeciwna wykładnia prowadziłaby do trudnych do przyjęcia konsekwencji wyrażających się w tym, że termin przedawnienia roszczenia o zachowek mógłby upłynąć, zanim tzw. spadkobierca konieczny mógłby wystąpić z tym roszczeniem, gdyż dopóki sporna jest okoliczność, czy jest on spadkobiercą, czy też przysługuje mu tylko wierzytelność z tytułu zachowku, nie może domagać się uiszczenia tej wierzytelności (por. również orzecznictwo powołane w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 10 października 2013 r., III CZP 53/13, OSNC 2014 nr 4, poz. 41). Przerwa biegu przedawnienia jest skuteczna wobec wnioskodawcy, jak i uczestnika popierającego wniosek – argumentacja Sądu Rejonowego odwołująca się do dysfunkcjonalności przeciwnego poglądu jest przekonująca.

Sąd okręgowy stoi również na stanowisku, że umowa o zrzeczenie się prawa do zachowku jest dopuszczalna (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 17 marca 2017 r., III CZP 110/16), jednak musi być zawarta przez uprawnionego do zachowku i spadkodawcę, nie zaś przez spadkobierców. O ile być może ustną umowę zawartą przy okazji przedmiotowej umowy darowizny udziałów w nieruchomości można byłoby potraktować jako zawartą również ze spadkodawczynią, to nie została zachowana forma aktu notarialnego, co czyni ją nieważną. Świadczenie spełnione w jej wykonaniu było świadczeniem nienależnym, nie zaś częściowym spełnieniem świadczenia z tytułu zachowku.

Natomiast zarzut naruszenia art. 5 k.c. zasługiwał na uwzględnienie.

W pierwszej kolejności podkreślić należy, że wydanie wyroku w oparciu o ww. normę wymaga bardzo szczegółowej analizy całokształtu okoliczności faktycznych oraz uwzględnienia jej wyjątkowego charakteru. Przepis ten odsyła bowiem do następujących klauzul generalnych: społeczno-gospodarczego przeznaczenia danego prawa oraz zasad współżycia społecznego. Pierwsza z ww. klauzul odnosi się do kwestii ekonomicznych. Przy czym ocena danego działania z jej punktu widzenia wymaga uwzględnienia interesu społecznego. Druga z kolei odsyła do etyki oraz szeroko rozumianej moralności i stanowi wyraz zasady słuszności, zgodnie z którą działania sprzeczne z ogólnie przyjętymi regułami etycznymi i obyczajnymi nie mogą podlegać ochronie prawnej. Sąd Okręgowy podziela stanowisko wyrażone przez Sąd Apelacyjny w Krakowie w wyroku z dnia 9 stycznia 2020 r. (I ACa 1301/18), zgodnie z którym „przy uwzględnieniu, iż Rzeczpospolita Polska jest demokratycznym państwem prawnym, urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej (art. 2 Konstytucji RP), należy przyjąć, że odwołanie się do zasad współżycia społecznego oznacza odwołanie się do idei słuszności w prawie i do powszechnie uznawanych wartości w kulturze naszego społeczeństwa. Ujmując rzecz ogólnie, można przyjąć, że przez zasady współżycia społecznego należy rozumieć podstawowe zasady etycznego i uczciwego postępowania”.

Jednocześnie podkreślić należy, że zastosowanie ww. normy w niniejszej sprawie wymaga uwzględnienia charakteru roszczenia o zachowek, które swojej uzasadnienie znajduje w konstytucyjnej zasadzie ochrony dziedziczenia (art. 21 Konstytucji RP). Niezbędne jest zatem uwzględnienie że prawo osoby uprawnionej do zachowku służy „urzeczywistnieniu obowiązków moralnych, jakie spadkodawca ma wobec swoich najbliższych” (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 2019 r., I CSK 271/19). Dlatego też, zastosowanie art. 5 k.c. może nastąpić jedynie, w przypadku gdyby zasądzenie dochodzonego z ww. tytułu roszczenia zostało ocenione jako rażące niesprawiedliwe. Z uwagi na potrzebę wszechstronnego rozważenia okoliczności danej sprawy, uwzględnienia wymaga zatem zarówno postępowanie uprawnionego, w tym w stosunku do zobowiązanego i uzupełniająco do spadkodawcy, a także sytuacji zobowiązanego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 2019 r., I CSK 271/19 oraz wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 26 września 2018 r., I ACa 241/18). W postanowieniach z dnia 19 grudnia 2019 r. (I CSK 271/19) oraz z dnia 27 sierpnia 2020 r. (V CSK 173/20) Sąd Najwyższy wskazał, że zastosowanie art. 5 k.c. nie jest wykluczone także do spadkowych praw podmiotowych. Pozbawienie osoby uprawnionej zachowku na mocy art. 5 k.c.

może nastąpić jedynie w sytuacjach wyjątkowych, a zatem również nie objętych treścią art. 928 k.c. i 1008 k.c.; możliwe jest to również z powodu sprzecznego z zasadami współzycia społecznego zachowania uprawnionego w stosunku do spadkodawcy, jak również w stosunku do zobowiązanego do wypłaty zachowku.

Reasumując, w sprawach o zachówek Sąd Najwyższy ograniczył możliwość stosowania tego przepisu do sytuacji wyjątkowych z powołaniem na relacje między spadkobiercą dochodzącym zachowku i spadkodawcą, natomiast dopuścił taką możliwość na ogólnych zasadach w przypadku oparcia tego zarzutu na relacjach między stronami procesu o zachówek.

W ocenie Sądu Okręgowego pozwana wykazała istnienie okoliczności, które przemawiają za oddaleniem dochodzonego w niniejszej sprawie roszczenia na podstawie art. 5 k.c.

Uwzględniając okoliczności zawarcia przez rodzeństwo (powodów i pozwaną) i spadkodawczynię porozumienia ustnego, zachodzą podstawy do zastosowaniu art. 5 kc. Intencją wszystkich stron tego porozumienia, w tym powodów (którzy darowali pozwanej swoje udziały w nieruchomości) było całkowite uregulowanie kwestii własności nieruchomości na wypadek śmierci spadkodawczyni. Temu celowi podporządkowana była nie tylko sama czynność darowizny, ale także uzgodnienie zapłaty kwoty po 5.000 zł na rzecz każdego z powodów na zaspokojenie ewentualnych przyszłych ich roszczeń z tytułu zachowku. Dochodzenie zachowku, wbrew zgodnym ustaleniom spadkobierców i spadkodawczyni, stanowi nadużycie prawa i jest ewidentnie sprzeczne z podstawowymi zasadami słuszności.

Strony umowy darowizny, zawierając tę umowę potwierdziły wartość przedmiotu darowizny na kwotę 28.843,62 zł, stąd w dacie dokonywania darowizny wartość udziału spadkodawczyni podlegającego doliczeniu do spadku (5/8 udziału przysługującego spadkodawczyni) wyniosła 22.187,40 zł i jest miarodajna dla dalszych obliczeń. Wartość udziału spadkowego powodów w 1999 r. wynosiłaby 5.546,85 zł (1/4 z 22.187,40 zł), natomiast wartość zachowku przysługującego powodom (2/3 z 1/4 wartość darowizny podlegającej doliczeniu do spadku) w 1999 r. to kwota 3.697,90 zł. Każdy z powodów otrzymał od pozwanej wówczas po 5.000 zł – była to kwota przewyższająca wartość zachowku i nieznacznie mniejsza od ich udziału w spadku.

Nie ulega wątpliwości, że wszystkie strony umowy darowizny godziły się na taki sposób rozliczenia przyszłej schedy spadkowej. Zawarcie tej umowy było inspirowane przez spadkodawczynię, z jej inicjatywy doszło też do rozliczeń między przyszłymi spadkobiercami, takie rozliczenie było więc z jednej strony zgodne z wolą spadkodawczyni, z drugiej akceptowane przez przyszłych spadkobierców, w tym powodów, i uwzględniało ich usprawiedliwiony interes, który jest wyrazem urzeczywistnienia obowiązków moralnych, jakie spadkodawca ma wobec swoich najbliższych.

Opisany stan faktyczny wyczerpuje w ocenie Sądu Okręgowego przesłanki odwołania się do zasad współzycia społecznego, wobec czego apelacja pozwanej zasługiwała na uwzględnienie.

Mając powyższe na uwadze na podstawie art.386 § 1 k.p.c., Sąd Okręgowy w pkt. I zmienił zaskarżony wyrok w całości w ten sposób, że w pkt. a) 1 i 2 w sprawie z powództwa H. Ł. powództwo oddalił, kosztami procesu obciążył powoda, szczegółowe ich rozliczenie pozostawiając referendarzowi sądowemu, przy uwzględnieniu minimalnej stawki wynagrodzenia pełnomocnika pozwanej, w pkt. b) 1 i 2 w sprawie z powództwa R. Ł. oddalił powództwo, kosztami procesu obciążył powoda, szczegółowe ich rozliczenie pozostawiając referendarzowi sądowemu, przy uwzględnieniu minimalnej stawki wynagrodzenia pełnomocnika pozwanej.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. w punkcie II. wyroku, z uwzględnieniem zasady odpowiedzialności za wynik procesu oraz faktu, że pozwana wygrała postępowanie apelacyjne w całości. Na koszty postępowania apelacyjnego poniesione przez stronę pozwaną złożyły się opłata od apelacji w kwocie po 1.038 zł oraz koszty zastępstwa procesowego w kwocie po 1.800 zł za reprezentowanie każdego z powodów wyliczone na podstawie § 2 pkt 5 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia

22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie. Z powyższego wynika zatem, że każdy z powodów powinien zwrócić stronie pozwanej po 2.838 zł.

Ryszard Małecki